

واکوی پیامدهای مکانی - فضایی توسعه اقتصاد گردشگری با رویکرد کارآفرینی در نواحی روستایی (مورد مطالعه: بخش سامن شهرستان ملایر)

عباس روزبهانی^۱ - حوریه مرادی^{۲*} - حامد عباسی^۳

۱- کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی گردشگری، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران.

۲- استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران.

۳- استادیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۰ خرداد ۱۳۹۹

تاریخ دریافت: ۲۲ آذر ۱۳۹۸

چکیده مبسوط

۱. مقدمه

گردشگری یکی از فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی است که به سرعت در جهان در حال گسترش است و به زعم بسیاری از اندیشمندان می‌تواند پاسخ مناسبی به جریان ناپایداری توسعه در تمامی ابعاد مختلف جغرافیایی (محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی) باشد. در این میان، روندهای متأثر از توسعه در سطح بین‌المللی، روستا را به عنوان یک مکان با ویژگی‌های اقتصادی خاص خود از نظر کارآفرینی و گردشگری معرفی می‌کند که جایگاه خاصی را در دانش اقتصادی و اجتماعی بر عهده دارد. سرمایه‌گذاری در دانش و سرمایه‌های انسانی بومی نواحی روستایی می‌تواند در سر ریز شدن دانش و ایجاد رشد اقتصادی منطقه مؤثر باشد. به عبارتی، روستا برآیندی از عناصر طبیعی و عناصر ساخته شده است که به گونه‌ای زمینه سازگاری فرد را با جامعه فراهم می‌آورد و همواره شکل‌گیری فعالیت‌های مختلف اقتصادی با تحولاتی در این فضای جغرافیایی همراه بوده است و پیامدهای مختلف مکانی - فضایی را در محیط - های روستایی به دنبال داشته است به طوری که، زمینه‌ساز رشد و توسعه بزرگترین کسب و کارهای مختلف در جهان شده است. بنابراین، با توجه به پتانسیل بالای گردشگری نواحی روستایی و تحولات ناشی از آن در زندگی اجتماعی و اقتصادی ساکنان مناطق مختلف، درک پیامدهای مکانی - فضایی ناشی از توسعه اقتصاد گردشگری با رویکرد کارآفرینی نیازمند بررسی‌های علمی دقیق‌تری است.

بنابراین، این مقاله درصدد پاسخگویی به این سؤال کلیدی است که، "پیامدهای مکانی - فضایی حاصل از اقتصاد کارآفرینی گردشگری در نواحی روستایی کدامند؟"

۲. مبانی نظری تحقیق

گستره جغرافیایی روستاها در قلمرو سرزمینی و در اختیار داشتن بخش وسیعی از منابع ملی جامعه روستایی می‌تواند در شکل‌گیری فرصت‌های بسیار زیاد کارآفرینی در مناطق روستایی کشور مؤثر واقع شود که از جمله این فرصت‌ها جاذبه‌های کارآفرینی گردشگری به ویژه در روستاهایی است که در حاشیه کانون‌های جمعیتی واقع شده‌اند. در عین حال باید توجه داشت که صنعت گردشگری آمیزه - ای گسترده از فعالیت‌های گوناگون است که هدف آن تأمین رضایت خاطر گردشگران از یک سو و انتفاع مردم و جامعه محلی در مقصد از سوی دیگر است. جغرافیای کارآفرینی گردشگری از طریق توجه به مکان و فضا درصدد یافتن پاسخ‌های اقتصادی و اجتماعی برای درک پویایی‌ها و عوامل تشکیل‌دهنده صنعت گردشگری است. در این راستا صاحب‌نظران توسعه اثرات و پیامدهای مکانی - فضایی متعددی را برای توسعه اقتصاد گردشگری در سطوح مختلف بیان کرده‌اند. آنان معتقدند عوامل انسانی، عوامل محیطی، تشنج‌ها و بحران‌ها، کارآفرینان، و عوامل خارجی همچون ایجاد رقابت بین بنگاه‌های اقتصادی می‌توانند موجب ابتکار عمل یا نوآوری در روش‌ها و فرایندهای اقتصاد گردشگری شوند.

* نویسنده مسئول:

دکتر حوریه مرادی

آدرس: گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران.

پست الکترونیکی: Email: moradi.ho@lu.ac.ir

ملاير شش پيامد جغرافيايي را بوجود آورده است و تأمل بر آنها مؤيد آن است كه توسعه اقتصاد گردشگري با رويكرد كارآفريني در محدوده مورد مطالعه منجر به حفظ منابع طبيعي روستا، افزايش امنيت، توسعه زيرساخت‌ها و خدمات زيربنايي روستايي شده است. همچنين توسعه فرصت‌ها و محصولات گردشگري منجر به تغيير ساختار محيط روستا، جمعيت‌پذيري و توسعه سيستم حمل و نقل شده است. پذيرش اجتماعي نوآوري‌ها در خصوص مبل و منبت و مشاركت جوانان روستا نقش كليدي در توسعه كارآفريني گردشگري روستاها داشته است و منجر به رشد و توسعه سرمايه‌هاي اجتماعي بهبود ياب (افزايش مشاركت جمعي، بالا رفتن سطح آگاهي فرهنگي روستاييان، احياي سنت‌هاي محلي و غيره) در منطقه شده است، از طرفي تأثيرات اجتماعي منفي گردشگري همچون گسترش ناهنجاري‌هاي (اعتياد، انجام منكرات و ...) بين جوانان روستا نيز ديده شد. از سوي ديگر گردشگري کاهش مهاجرت و اشتغال جوانان و وفور بنگاه‌ها و كسب و كارهاي خرد و كوچك كارآفريني در حيطه صنايع دستي را در منطقه باعث گرديده است. ايجاد يا توسعه بازارهاي محلي، مي‌تواند با افزايش احساس مسئوليت و تعلق مكاني و افزايش علاقه و دلبستگي به زادگاه باعث رونق توليد و ايجاد روحيه كارآفرينانه در افراد محلي و توليدكنندگان گردد. اين نتايج با يافته‌هاي استينر و كلي يري (۲۰۱۳)، آكس و ويبرزيل (۲۰۰۹)، ركن‌الدين افتخاري و همكاران (۱۳۹۳)، بيات و بدری (۱۳۹۶) مطابقت دارد.

كلمات كليدي: كارآفريني روستايي، توسعه اقتصاد گردشگري، پيامدهاي مكاني - فضايي، بخش سامن، شهرستان ملاير.

تشكر و قدرداني

پژوهش حاضر برگرفته از پايان‌نامه كارشناسي‌ارشد نويسنده اول (عباس روزبهاني)، گروه جغرافيا، دانشكده ادبيات و علوم انساني دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ايران است.

همچنين، پورتر (۱۹۷۸) براي تعيين اثرها و پيامدهاي ناشي از توسعه صنعت گردشگري يك چارچوب كلي ارائه داد كه اين اثرات در رابطه با محيط، شرايط اقتصادي و اجتماعي مورد توجه قرار مي‌گيرند.

۳. روش تحقيق

نوع پژوهش به لحاظ هدف کاربردي، و از حيث ماهيت توصيفي - تحليلي است. صاحبان كسب و كار ميل و منبت، به تعداد ۱۰۰ نفر جامعه آماري اين پژوهش را تشكيل دادند و به دليل محدود بودن تعداد آنان از روش نمونه‌گيري سرشماري استفاده شد. براي حصول به اهداف پژوهش از روش‌هاي ميداني و پرسشنامه براي گردآوري داده‌ها استفاده شد كه پايي آن با استفاده از آزمون آلفاي كرونباخ براي ۴ مؤلفه اقتصادي، اجتماعي، كالبدي - فيزيكي و زيست-محيطي به ترتيب ۰/۹۰، ۰/۹۰، ۰/۹۹ و ۰/۹۷ محاسبه شد، كه بيانگر مناسب بودن ابزار پژوهش بود. تجزيه و تحليل داده‌ها با استفاده از آماره‌هاي توصيفي و استنباطي نظير ميانگين، انحراف معيار و تحليل عملي در محيط نرم‌افزار SPSS20 انجام گرفت.

۴. يافته‌هاي تحقيق

يافته‌ها نشان داد پيامدهاي مكاني - فضايي توسعه اقتصاد گردشگري با رويكرد كارآفريني را مي‌توان در شش عامل تحت عناوين: توسعه سرمايه‌هاي فيزيكي و محيطي (۴۰/۵۴٪)، توسعه بسترهاي خدماتي گردشگري روستايي (۲۲/۹۸٪)، سرمايه‌هاي اجتماعي و بهبود ياب جوامع محلي (۱۱/۸۴٪)، توسعه سرمايه‌هاي اقتصادي و اشتغال جوامع محلي (۷/۴۹٪)، گسترش زيرساخت‌هاي توسعه اقتصاد گردشگري (۳/۳۷٪) و عامل سرمايه كارآفريني و توسعه اجتماعات محلي (۲/۵۳٪) طبقه‌بندي كرد. شش پيامد مذكور در مجموع ۸۸/۷۶ درصد از واريانس كل متغيرها را تبیین نموده است.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

تحليل پيامدهاي مكاني - فضايي نشان داد كه توسعه اقتصاد گردشگري با رويكرد كارآفريني در نواحی روستايي بخش سامن

Use your device to scan and read the article online

How to cite this article:

Rouzbahani, A., Moradi, H. & Abbasi, H. (2020). Analyzing the local-spatial consequences of the development of tourism economy with an entrepreneurial approach in rural areas (Case study: Samen District in Malayer County). *Journal of Research & Rural Planning*, 9(2), 83-103.

<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v9i4.84753>